בס"ד

Moshe Kurtz
Assistant Rabbi, Cong. Agudath Sholom
rabbikurtz@cas-stamford.org

Children in the Synagogue [Abridged]

1. ***Tana D'Vei Eliyahu Rabbah* (Ch. 13)**

מעשה באדם אחד שהיה עומד הוא ובנו בבית הכנסת וכל העם היו עונין אמן והללויה אחר העובר לפני התיבה ובנו עונה דברים של **תפלות** ולא אמר לו אביו שום דבר
ואמרו לו הבריות שימחה בבנו
והשיב ואמר להם **מה אעשה לו תינוק הוא ישחק.**
שוב למחר עשה כן כל אותן ימי החג ענה בנו דברים של תיפלות ולא אמר לו אביו שום דבר לא יצתה אותה שנה לא שניה ולא שלישית עד שמתו אשתו ובניו ובן בנו ויצאו לו חמש עשרה נפשות בתוך ביתו ולא נשתייר לו אלא שני בנים אחד חיגר וסומא ואחד שוטה ורשע.

2. **Tractate *Avos* 2:8**

חֲמִשָּׁה תַלְמִידִים הָיוּ לוֹ לְרַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי, וְאֵלּוּ הֵן, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן הוֹרְקְנוֹס, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חֲנַנְיָה, וְרַבִּי יוֹסֵי הַכֹּהֵן, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן נְתַנְאֵל...**רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חֲנַנְיָה, אַשְׁרֵי יוֹלַדְתּוֹ.**

Rabban Yohanan ben Zakkai had five disciples and they were these: Rabbi Eliezer ben Hyrcanus, Rabbi Joshua ben Hananiah, Rabbi Yose, the priest, Rabbi Shimon ben Nethaneel and Rabbi Eleazar ben Arach. He [Rabbi Johanan] used to list their outstanding virtues…**Rabbi Joshua ben Hananiah happy is the woman that gave birth to him**.

3. **Bartenura (*Avos* 2:8)**

אַשְׁרֵי יוֹלַדְתּוֹ. מְאֻשָּׁר בְּמִדּוֹת טוֹבוֹת עַד שֶׁכָּל הָעוֹלָם אוֹמְרִים עָלָיו אַשְׁרֵי מִי שֶׁיְּלָדַתּוּ.
וְיֵשׁ אוֹמְרִים, עַל שֵׁם שֶׁהִיא גָּרְמָה לוֹ שֶׁיְּהֵא חָכָם, שֶׁהָיְתָה מְחַזֶּרֶת עַל כָּל בָּתֵּי מִדְרָשׁוֹת שֶׁבְּעִירָהּ וְאוֹמֶרֶת לָהֶם בְּבַקָּשָׁה מִכֶּם בַּקְּשׁוּ רַחֲמִים עַל הָעֻבָּר הַזֶּה שֶׁבְּמֵעַי שֶׁיִּהְיֶה חָכָם, **וּמִיּוֹם שֶׁנּוֹלַד לֹא הוֹצִיאָה עֶרֶשׂוֹ מִבֵּית הַמִּדְרָשׁ כְּדֵי שֶׁלֹּא יִכָּנְסוּ בְּאָזְנָיו אֶלָּא דִּבְרֵי תּוֹרָה**::

"Happy is the one who gave birth to him": Rendered happy by good character traits is one who the whole world says about him, "happy is the one who gave birth to him." And some say, because she caused him to be a sage. For she would go out to all of the study halls in her town and say to them, "I request from you that you should seek mercy (pray) for this embryo that is in my innards, that he should be a sage." **And from the day that he was born, she did not remove his crib from the study hall, so that only words of Torah would enter his ears.**

4. **Talmud, *Chagigah* (3a)**[1]

תָּנוּ רַבָּנַן: מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה וְרַבִּי אֶלְעָזָר [בֶּן] חִסְמָא שֶׁהָלְכוּ לְהַקְבִּיל פְּנֵי **רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ** בִּפְקִיעִין… טַף לָמָּה בָּאִין? כְּדֵי לִיתֵּן שָׂכָר לִמְבִיאֵיהֶן. אָמַר לָהֶם: מַרְגָּלִית טוֹבָה הָיְתָה בְּיַדְכֶם, וּבִקַּשְׁתֶּם לְאַבְּדָה מִמֶּנִּי?
There was an incident involving Rabbi Yoḥanan ben Beroka and Rabbi Elazar ben Ḥisma, when they went to greet **Rabbi Yehoshua** in Peki'in… "Assemble the people, the men and the women and the little ones" (Deuteronomy 31:12). If men come to learn, and women, who might not understand, come at least to hear, why do the little ones come? They come in order for God to give a reward to those who bring them. Rabbi Yehoshua said to them: This good pearl of wisdom was in your hands, and you tried to conceal it from me?

5. ***Or HaChaim* (Deut. 31:13)**[2]

ולזה לא אמר כדרך שאמר בפסוק הקהל ילמדו ויראו, שהם שני דברים, אלא ולמדו ליראה, פירוש שבזה ילמדו יראת שמים. ואומרו כל הימים, **כי כשהקטנים מתחנכים מתחילתם ליראה יתייסד בהם יראת ה' כל ימיהם**:

6. ***Tosafos* (*Chagigah* 3a, *s.v. k'dei*)**[3]

כדי ליתן שכר למביאיהן. **ועל זה סמכו להביא קטנים בבית הכנסת**:
In order to give reward to those that bring them: **And upon this, [people] have relied to bring small children to the synagogue.**

7. **Rema (O.C. 149:1)**[4]

ויש שכתבו שבאים התינוקות **לנשק התורה** כדי לחנכם ולזרזם במצות וכן נוהגין [אור זרוע]:
Some say that we should bring children **to kiss the Torah** in order to educate them and train them to do *mitzvos*, and that is the [prevalent] custom. [*Or Zaruah*]

8. ***Mishnah Berurah* (147:7)**

ומצות גלילה **אף כי רבה היא** נהגו לכבד אף לקטנים שיש בהם דעת להבחין ענין דבר שבקדושה **בכדי לחנכם במצות**. [שערי אפרים]

---

[1] Cf. *Avos D'Rabbi Nosson* (18:2).
[2] See also Maharsha (*Chagigah* 3a) and *Ta'am V'Da'as* (Deut. 31:13). For alternative approaches see *Ramban* (Deut. 31:13), *Gur Aryeh* (ad. loc.) *Kli Yakar* (Deut. 31:12), *Ben Yehoyadah* (*Chagigah* 3a, *s.v. K'Dei*), *and Iyun Ya'akov* (*Chagigah* 3a, *s.v. V'Li Nireh*).
[3] For an earlier source see Tratate *Sofrim* (18:4-6).
[4] The practice of children kissing the Torah scroll is based on *Or Zaruah* (2:48). *Kaf HaChaim* (149:10) points out that it is the common custom for adults to kiss the Torah as well. He proceeds to address whether adults are expected to escort the Torah as well.

9. *Magen Avraham* (124:11)[5]

בניו הקטנים. וצריך שיחנכם שיעמדו באימה וביראה ואותן שרצים ושבים בבית הכנסת בשחוק מוטב שלא להביאם (**שני לוחות הברית**)

10. *Mishnah Berurah* (689:18-19)

(יח) לשמוע וכו' - ועכשיו בעו"ה נהפוך הוא שלבד שאינם שומעים אלא הם מבלבלים שגם הגדולים אינם יכולים לשמוע וכל ביאתם הוא רק להכות את המן **ובזה אין האב מקיים מצות חינוך כלל[!]**

ובאמת מצד מצות חינוך צריך כל אב להחזיק בניו הקטנים אצלו ולהשגיח עליהם שישמעו הקריאה וכשיגיע הקורא לזכור שם המן האגגי רשאי הקטן להכותו כמנהגו **אבל לא שיהיה זה עיקר הבאת הקטן לביה"מ**:

(יט) מקרא מגילה - ועכשיו ראוי לכל אחד שיהיה לו מגילה כשרה ולקרוא בלחש מלה במלה דא"א לשמוע מהש"ץ מחמת רעש ובלבול שמכים בעצים ומשמיעים קול וראוי לכל ישראל לנהוג כן מי שהיכולת בידו [פמ"ג] ועיין לקמן בסימן תר"צ ס"ד:

11. R. Yitzchok Zilberstein, *Chashukei Chemed Haggadah* (p. 189)

וְאֶת עֲמָלֵנוּ אֵלּוּ הַבָּנִים

יְדוּעִים דִּבְרֵי חֲז"ל (חֲגִיגָה ג ע"א) עַל הַפָּסוּק "הַקְהֵל אֶת הָעָם הָאֲנָשִׁים וְהַנָּשִׁים וְהַטַּף" (דְּבָרִים לא, יב): "אִם אֲנָשִׁים בָּאִים לִלְמֹד, נָשִׁים בָּאוֹת לִשְׁמֹעַ, טַף לָמָּה בָּאִין? - כְּדֵי לִתֵּן שָׂכָר לִמְבִיאֵיהֶן".

וּבֵאֵר הַ'שְׁפַת אֱמֶת', שֶׁבֶּאֱמֶת הֲרֵי אֵין הַטַּף עָשׂוּי אֶלָּא לְהָקִים שָׁאוֹן וּלְבַלְבֵּל אֶת דַּעְתָּם שֶׁל הַמְבֻגָּרִים, שֶׁלֹּא יוּכְלוּ לִשְׁמֹעַ הֵיטֵב אֶת דִּבְרֵי הַתּוֹרָה. נִשְׁאֶלֶת אַפּוֹא הַשְּׁאֵלָה: "טַף לָמָּה בָּאִין?" כְּלוּם לֹא עָדִיף הָיָה לְהַשְׁאִירָם בַּבַּיִת?

וְעַל כָּךְ בָּא הַתֵּרוּץ "כְּדֵי לִתֵּן שָׂכָר לִמְבִיאֵיהֶן", כְּלוֹמַר, מוּטָב שֶׁיִּפָּרְעוּ הַהוֹרִים בְּמִקְצָת, וּבְלְבַד שֶׁיְּהֵא הַטַּף נִמְשָׁךְ לַעֲבוֹדַת ה', וְתִהְיֶינָה אָזְנָיו קוֹלְטוֹת אֶת דִּבְרֵי הַתּוֹרָה.

דָּבָר זֶה, אוֹמֵר הַ'שְׁפַת אֱמֶת', עָשׂוּי לְהָבִיא לַהוֹרִים יוֹתֵר שָׂכָר וְרֶוַח מֵאֲשֶׁר שֶׁהֵם עַצְמָם יֵיטִיבוּ יוֹתֵר לִשְׁמֹעַ אֶת דִּבְרֵי הַתּוֹרָה.

וּמִכָּאן יִלְמַד כָּל אָדָם, שֶׁעָלָיו לְבַטֵּל בְּמִקְצָת מֵהַשְּׁלֵמוּת שֶׁל עַצְמוֹ, עַל מְנָת לְחַנֵּךְ אֶת בָּנָיו כָּרָאוּי, וּלְהַעֲמִידָם כִּירֵאִים וּשְׁלֵמִים.

[5] *Mishnah Berurah* (124:28) rules accordingly.

12. ***Toras Moshe* (*Nitzavim*, p. 52)**

שהזמן גרמה והכה המג"א בסי' שלו"ו סק"ג הקשה אחא
דקיי"ל לאסור לתקוע אחר גמר כל התקיעות אבל מותר
לומר לבנו קטן לתקוע בשביל שיחנך במלות מהא דס"ג'
דפ' יו"ט כ"ה דף למ"ד והקשה המג"א איך אומרי' לאדם
חטא בשביל שיזכה חביבך ותי' שזה גופא זכות הוא לו
שמחנך את בנו במלות ע"כ וא"כ אף אם התינוקת מבטלים
קלת את אבותיהם מלמוד שם ומלשמוע מ"מ זכות הוא
להם שיחנכו את בניהם בדרכי ה' ואולם גם אלולי זה אם

13. ***Shnei Luchos HaBris* (*Aseres HaDibros*, Tractate *Tamid*, ch. *Ner Mitzvah*, par. 130)**

ולא עוד אלא שלפעמים גם האבות משחקים עמם למען ספות הרוה על הצמאה והיותר רע כי יגדלו הנערים על זה המנהג הרע והתכונה הזרה וכל אשר יגדלו עוד יוסיפו סרה להבזות בעיניהם ענין בית הכנסת וקדושתו ולא יתנו כבוד לתורה **וכיון שעבר אדם עבירה ושנה בה הותרה לו גם כי יזקין ממנה לא יסור** סוף דבר ראוי לאדם שלא להביא הטף הקטן מאד לבית הכנסת כי יפסיד בהביאו ולא ירויח

14. **R. Shlomo Wolbe, *Planting and Building in Education Raising a Jewish Child* (pp. 61-63), Feldheim Publishers.**[6]

However, the central problem is not the disturbance in shul. Rather, it is the insensitivity we cultivate when we bring these miniature children to shul. A child must appreciate, from the moment his feet cross the threshold, that he is in a special place, a place of *moreh Mikdash* – awe of sanctity. We must develop the feeling in our children that it is impossible to play in shul and we should not bring children who are too young to feel this. **The longer we delay the child's first visit to shul, the more the child will understand what transpires there and the better his long-term relationship with shul will be**. When a child is brought to shul too early, the shul is transformed into a playground. It will be very difficult to change these patterns of thought and behavior later and to create in an adult the feeling of awe that should have been associated with shul since childhood. Who knows if such damage can ever be repaired?

15. ***Birkei Yosef* (96:1)**

מפני שלבו עליהם שלא יפלו ויטרד וכו'. הוא הדין שאסור להושיב תינוק לפניו בשעת התפילה,
ומ"ש התוס' פ"ק דחגיגה (ג א ד"ה כדי) להביא קטנים בבית הכנסת[?] **היינו שלא בשעת התפילה**[!] ואם הם בשעת התפלה מוציאין אותם לחוץ. הרב החסיד מהר"ר יעקב מולכו בתשובותיו כ"י סי' ס"א.

[6] This is akin to the Rambam who suggests in the *Guide for the Perplexed* (3:47) that the reason for many of the ritual impurity laws was to deter people from frequenting the Temple, thereby detracting from one's feeling of awe.

16. R. Yisroel Dovid Harfenes, *Chinuch Yisrael* (Vol. 2, Ch. 10, fn. 10, p. 589)

קי״ז ע״ב, הו״ד בס׳ דרכי נועם, ובס׳ חמדת הימים ח״ב), ובסו״ס מקור החכמה מביא ע״ז מהר״ר רמ״ז פישהויף ז״ל שהוא מוסיף וז״ל מה יפה ונעים מנהג הספרדים שבבתי כנסיות שלהם עומדים כל הנערים ביחד גדולים וקטנים, וממונה אחד עומד עליהם ומקל ורצועה בידו ומשגיח עליהם שיתפללו בכוונה ויעמדו באימה ויראה ולא ישיחו שיחת חולין, והלואי שינהגו כך בכל הקהלות, כי על הרוב אין האב משגיח על בנו כי טרוד הוא בעבודת הקודש להתפלל בכוונה ושלא להפסיק אפילו בדבר קטן ולפעמים הוא בוש להוכיח בנו בעונות הרבים אשר לו כי בעצמו אינו נזהר מזה עכ״ל,

17. **Talmud Yerushalmi, *Yevamos* (1:6)**

תָּלוֹן עֵינַיי דְּנִיחָמֵי לְחַכְמֵי יִשְׂרָאֵל. רָאָה אֶת **רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ**. וְקָרָא עָלָיו אֶת מִי יוֹרֶה דֵיעָה. **זָכוּר אֲנִי שֶׁהָיְתָה אִמּוֹ מוֹלֶכֶת עֲרִיסָתוֹ לְבֵית הַכְּנֶסֶת בִּשְׁבִיל שֶׁיִּתְדַּבְּקוּ אָזְנָיו בְּדִבְרֵי תוֹרָה.**
[R. Dosa ben Hyrkanus] said, lift my eyelids so I can see the Sages of Israel. He saw Rebbi Joshua and said to him: “To whom will one teach knowledge?” **I remember that his mother brought his crib to the Synagogue that his ears should cling to the words of the Torah.**

18. ***Meshech Chochmah* (Deut. 31:12)**[7]

הקהל כו' והטף כו'. בחגיגה דף ג'...מרגלית טובה היה בידכם ובקשתם לאבדה ממני, יתכן עפ"י מה דאיתא בירושלמי יבמות סוף פ"ק ראה את ר' יהושע כו' זכור אני שהיתה אמו מוליכה עריסתו לבית הכנסת כדי שיתדבקו אזניו בדברי תורה, **ולזה אמר ר' יהושע ובקשתם לאבדה ממני, שלו יאות המאמר כמרגלית טובה לבעליה שגם אמו עשתה כן**. ופשוט.

19. R. Yosef Tzvi Rimon, Responsa on "Children in the Synagogue" 8.29.2022

א. יש לבחון מהי רמה של 'אינם מפריעים'. בהיותי נער, נכחתי בבית כנסת בתל-אביב (לא בית הכנסת הרגיל שלי). אחד הילדים דיבר, לא בקול, אך דיבר, וקיבל מאביו סטירה חזקה. דבר זה היה קשה לי בהיותי ילד, וקשה לי גם היום. גם מצד השקט הנדרש, וגם מצד תגובת האבא.

ילד שיושב בשקט, אך לעתים שואל בשקט את אביו שאלות על התפילה, או לעתים גם שאלות אחרות (שירותים וכד'), יכול בהחלט לבוא לבית הכנסת. ילד שאיננו יכול לשבת במקומו, רץ ומשתולל, או מדבר בקול וכד' – אין מקומו בבית הכנסת.

ב. גם ילד שקט וטוב, יכול לעתים לבכות ולצעוק. לא צריך להיכנס לפניקה, אבל צריך מיד להוציאו החוצה. הרמ״א (צ״ו, ב) כותב שניתן לקחת

[7] A similar observation is made by *Sheiris Menachem* (Vol. 1, p. 394), cited in *Nitzotzei HaShas* (*Chagigah*, p. 782).

20. R. Reuvein Margolies, *Nitzotzei Or* (*Orlah* 1:7)

ערלה פ״א מ״ה. ר״ש ד״ה ואם תוסיף וכו׳ ומסיק דהיא גופא איבעי׳ להו מיפשט פשיט להו לרבנן דבתר עיקר אזלינן כו׳. כצ״ל.

שם מ״ז. א״ר יהושע בן חנניה שמעתי כו׳. כה״ג במגילה י״ א ע״א אר״י שמעתי שמקריבין אע״פ שאין בית כו׳, ובנדה ד׳ א—ב אמר ר׳ יהושע אני לא שמעתי אלא בתולה כו׳ תניא א״ל ר׳ אליעזר לר׳ יהושע אתה לא שמעת אני שמעתי כו׳ כל הענין, וראה בפסחים צ״ו ב אמר ר׳ יהושע שמעתי שתמורת פסח קריבה ותמורת פסח אינה קריבה ואין לי לפרש, אמר ר״ע אני אפרש כו׳, וכה״ג ביבמות ע״ט ב אמר ר׳ יהושע שמעתי שהסריס חולץ וחולצין לאשתו, והסריס לא חולץ ולא חולצין לאשתו, ואין לי לפרש, אמר ר״ע אני אפרש כו׳, ובמס׳ פרה רפ״א אמר ר׳ יהושע לא שמעתי אלא שלשית, אמרו לו מה הלשון שלשית, אמר להם כך שמעתי סתם, אמר בן עזאי אני אפרש כו׳, ולכאורה אם שמע ולא היה בידו לפרש איך לא התעניין באותו מעמד ששמע לעמוד על דעת רבו, יתכן כי שמועותיו אלו הן מאותו הגיל שהוליכה אמו עריסתו לבהכנ״ס כדי שידבקו אזניו בדברי תורה (ירושלמי יבמות ספ״א), ואז לא היה בר הכי לדרוש

שיפרשו לו, ואין זה מפליא כלל דהן מציגו דאמר שמואל מכיר אני את המילדת שלי שבצאתו מרחם אמו כבר היתה בו דעת הכרה, וריב״ל אמר מכיר אני את המוהל כשמל אותו, ור׳ יוחנן אמר מכיר אני הנשים שהיו עם אמי בשעה שכרעה לילד אותו ראה ירושלמי כתובות פ״ה מ״ו.

21. R. Eliezer Rabinovitch, *Chinuch HaBanim K'Hilchaso* (Ch. 35, fn. 1, p. 306)

ושמעתי מכ״ק מרן אדמו״ר זצוק״ל משומרי אמונים לבאר בזה מאמר חז״ל במסכת מגילה (כ״ז ע״ב) על הפסוק (מלכים ב׳ כ״ה ט׳) ואת כל בית גדול שרף באש. רבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי חד אמר מקום שמגדלים בו תורה, וחד אמר מקום שמגדלים בו תפלה יעו״ש, ומהו הלשון מגדלים והוי ליה לומר בית שלומדים או מתפללים, רק הכונה ש׳מגדלים׳ שם את הקטנים שידעו האיך ללמוד והאיך להתפלל.